

Тетяна Сердюк,

кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри теорії і методики навчання
мистецьких дисциплін Бердянського
державного
педагогічного університету

ТЕОРЕТИЧНЕ ПІДГРУНТЯ ДИСЦИПЛІНИ «ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ІСТОРИКО-ПОБУТОВОГО ТАНЦЮ»

В наш час великого значення набуває підготовка кваліфікованого фахівця в галузі мистецької освіти з широкою професійною ерудицією, який би на високому рівні забезпечував різнобічний розвиток і становлення особистості підростаючого покоління.

Сучасний вітчизняний науковець О. Щолокова [8] вважає, що теоретичним підґрунтям професійного досвіду майбутнього вчителя хореографії є його мистецтвознавчий тезаурус, який складається в ході спеціалізованої загальнохудожньої освіти й містить у собі фундаментальні поняття історії та теорії художньої культури, термінологічний апарат і лексику мистецтвознавчих наук.

Цієї ж думки дотримується і М. Лещенко [4], яка вважає, що першорядного значення набуває усвідомлення студентами знань історії та теорії хореографічного мистецтва. Як зазначила науковець в своєму дослідженні, британські вчені виділяють ці основні категорії знань, які мусить знати кожен учитель.

Дослідниця в галузі фізичної культури О. Дубогай [2] також наголошує на важливості знань аспектних проблем теорії фізичної культури й володіння методиками їхнього рішення. На її думку, завдяки вивченню понять і термінів, які входять у число базових, відбувається успішна підготовка спеціалістів з фізичної культури і спорту та рівень їх професійної майстерності. Науковець стверджує, що професійна термінологія сприяє поліпшенню обміну інформацією між спеціалістами.

Її думку підтримує і Л. Сущенко [6], яка вказує на необхідність і важливість в професійній підготовці майбутніх фахівців із здорового способу життя опанування теоретичними знаннями.

Проаналізувавши програми з хореографічних дисциплін, можемо констатувати, що всі їх автори (Д. Бернадська, В. Володько, С. Забрєдовський, В. Камін, Л. Климчук, Н. Корисько, О. Колосок, С. Крицький, І. Тригуб, С. Тригуб, Л. Цветкова та ін.) одностайні у своїх твердженнях щодо необхідності теоретичних знань студентів з хореографічного мистецтва.

На особливу увагу з огляду на проблему нашого дослідження заслуговує позиція культуролога О. Шевнюк [7], яка наголошує на тому, що студент повинен не лише знати повне коло питань з теорії художньої

культури, але, перш за все, розуміти, яким чином зазначена сфера знань пов'язана з іншими сферами професійної діяльності. Тобто сучасні художні знання студента повинні мати системний характер з усвідомленим опануванням структурою їх інтегральних зв'язків з усіма складовими професійної підготовки до майбутньої діяльності.

Мета статті полягає в розкритті важливості теоретичних знань у фаховій підготовці студентів-хореографів на прикладі дисципліни «Теорія і методика історико-побутового танцю».

Однією з профілюючих дисциплін при підготовці майбутніх викладачів хореографії є «Теорія і методика історико-побутового танцю». Як самостійна частина хореографічного мистецтва історико-побутовий танець тісно пов'язаний з іншими дисциплінами хореографічного напрямку: класичним, бальним, народним танцем, з історією костюму, з загальним історичним процесом розвитку хореографії. Історико-побутовий танець не тільки доповнює знання, вміння та навички студентів, які здобуваються при вивченні профілюючих предметів, а також є невід'ємною частиною процесу виховання сучасного фахівця-хореографа.

Вивчення історико-побутового танцю представляє величезний науковий інтерес, збагачує знання майбутніх фахівців з історії балетного театру та танцювальних стилів. Створення нових танців вимагає знайомство з віковим досвідом, з художніми принципами побутової хореографії. Вивчення раніше існуючих багатообразних форм можуть багато чого підказати, направити думку балетмейстера-постановника. Без детальних знань історико-побутового танцю не можна собі уявити сучасного артиста, виконавця, педагога-хореографа.

Метою навчальної дисципліни «Теорія та методика історико-побутового танцю» є ознайомлення студентів з повним обсягом усіх надбань історико-побутової хореографії, засвоєння теорії та здобуття практичних навичок з методики виконання та викладання історико-побутового танцю. У процесі навчання майбутні спеціалісти засвоюють найважливіші відомості про танцювальну культуру різних епох, про особливості стилю та манери виконання історико-побутових танців, про основні естетичні та етичні норми спілкування в парі, про вплив костюму на характер, манеру та техніку виконання старовинних танців.

Сучасна література з історико-побутового танцю небагата. Тим часом історичний танець зайняв значне місце в практиці музичного театру, став обов'язковою дисципліною в системі вищої та середньої хореографічної освіти. Великий оперно-балетний репертуар вимагає від хореографів точного знання побутових танців різних епох, уміння передавати їхні живі риси, стильові прикмети.

Необхідність у працях з побутового танцю визначається не тільки потребами музичного театру. Режисерам драми, кіно, керівникам народних театрів і самодіяльних колективів нерідко доводиться

відтворювати на сцені картини минулого, по ходу дії вводити стародавні танці, уклони, вітання.

Перші трактати про танець з'являються у XIV-XV ст. і належать Деменіко де Фераро, Ебріо, Карназано. В кінці століття виходить праця Фераро. Поділяється вона на дві частини: перша – практика, друга – теорія з музичним супроводом. Деменіко де Фераро описує основні кроки танців. Він ділить танцювальні рухи на два види – головні (натуральні) та податкові. Танці поділяє на три види: 1) пікантні – виконують дама і два кавалери; 2) скромні – виконують дама і кавалер; 3) кокетливі – дама і три кавалери.

В своїй теоретичній праці Ебріо подає опис фламандських басдансів. В ній автор дає назви рухів, описує їх виконання. В наступній книзі він описує особисту балетмейстерську практику в Венеції та Флоренції [3].

Приблизно в 1475 році Антоніо Карназано здійснює опис танців епохи Відродження, відтворюючи засоби їх виконання разом з музикою. Майже в цей час з'являється «Золота рукопис басдансів», яка належить Маргариті Австрійській, де зафіксовані танцювальні рухи та мелодії, які їх супроводжують. Про те, що ці танці до початку XVI століття отримують всеєвропейську популярність, свідчить і англійський підручник басдансів, випущений Робертом Коміландом у 1521 році.

Здебільшого в працях з бальної хореографії фіксувався репертуар аристократичних салонів і вечорів міського населення. Народні танці, що дали життя всім формам хореографічного мистецтва, жили в усній передачі з покоління в покоління. Тенденція висвітлювати винятково танці своєї епохи починається з Антоніуса де Арена, який «дає список шістдесяти басдансів, улюблених у його час, і повідомляє вказівки, як їх розучувати й танцювати» [5]. У такому ж плані побудовані книги Фабриціо Карозо й Чезаре Негрі. У них величезне місце приділяється опису манери поведінки й техніки реверансу. Солідне керівництво Ж.Ф.Рамо оповідає про рухи й танці, по суті, теж однієї епохи.

В 1581 році Ф.Карозо у Венеції видає збірник танців «Ель балеріно», де описуються танці Венеції, техніка їх виконання, додаються мелодії танцю в супроводі лютні. В 1660 р. виходить друга його книга в двох частинах: в першій описані нові танці, в другій – різні балети тієї ж епохи. Ф.Карозо описує такі рухи, як: реверанс, батман тандю, батман фраппе, купе, жете, ассамбле, глісад, релєве, балансе, па де буре, кабріоль, тур ан дедан, соте ранверсе [3].

Цезар Негрі продовжує справу Ф.Карозо і пише свої спогади про працю артиста, а також описує нові рухи – піруети, сісони, пті батман, соте, фуєте.

В історико-побутовій, як і в класичній, хореографії користуються французькою термінологією. Вона зустрічається не лише в працях далекої давнини, але й у дослідженнях наших сучасників. Французькі терміни у танцювальному мистецтві утвердилися давно. Вже в епоху

Відродження Франція була країною з дуже розвинутою танцювальною культурою. Вона з незвичайною швидкістю випередила Італію, де у свій час були створені перші вчені трактати, присвячені танцю, звідки вийшли перші знамениті вчителі танців.

Французькі педагоги відтіснили італійських, і куди б не закидала їх доля, вони скрізь затверджували свої танці, а разом з ними і французькі назви та терміни. Їх вплив став особливо сильним після відкриття Королівської Академії танців, діяльність якої була спрямована на збільшення числа досвідчених танцмейстерів, строгу канонізацію танцювальних форм і назв.

У твердженні французької термінології велику роль зіграла література з танцю. Самий значний посібник з побутового танцю XVI століття – теоретична праця Туано Арбо «Орхесографія», яка вийшла друком у 1588 році. Ця праця побудована у вигляді діалогу. В ній автор говорить про танці, про їх призначення, а також про велике значення музичного супроводу в створенні балету, описує не тільки танці другої половини XVI століття – фіксує композицію танцю, різновиди рухів, манеру їх виконання, характер костюмів і аксесуарів, але й більш ранні хореографічні форми, приділяючи велику увагу і класифікації жанрів – першоджерелу майже всіх танців.

Особливо цінне в цій чудовій праці те, що його автор велику увагу приділяє танцям, які виконує міське населення. Його праця сприяла популяризації хореографії, була тією основою, на якій в подальшому так інтенсивно розвивався придворний і сценічний танець. Деякі танцювальні схеми, пози і назви, запропоновані Туано Арбо, міцно ввійшли в практику бальної хореографії більшості країн [1].

У кожен історичний період створювалися свої монографії та посібники, кожна епоха висувала до цих праць свої вимоги. Вони багато в чому залежали від того, яке місце посідав танець в суспільному житті, наскільки була розвинена народна і сценічна танцювальна культура.

У XVIII столітті створюється чимало праць з теорії хореографії. Так, свої естетичні погляди реформатор балетного театру Ж.Ж.Новер виклав в праці «Листи про танці і балети» (1760 р.), які вже за його життя неодноразово видавались різними мовами. Знамениті «Листи про танець» Ж.Ж.Новера не втратили свого значення і в наші дні. В цей час починає створюватися система запису танців.

Інтерес російського суспільства до танцю, інтенсивний розвиток балету на рубежі XVIII – XIX століть, стійкість педагогічної системи в хореографічних школах, популярність балів, прийомів, вечорів висунули багатьох танцювальних учителів, більшість із яких, як і педагоги більш пізньої епохи, залишило свій досвід у підручниках, посібниках і самовчителях. Особливий інтерес представляють праці Л.Петровського, А.Максина, А.Чистякова, Н.Гавликовського, А.Цорна. Чимало цінного в

дослідженнях Готфрида Тауберта, Альберта Червинського, Рудольфа Фосса, Жоржа Дера та ін..

Теоретичні знання є одним зі складових компонентів цілісної професійної художньо-естетичної діяльності майбутнього вчителя хореографії. Студенти-хореографи мають переосмислити педагогічний досвід минулого з позицій нових освітньо-виховних вимог, виявити цінні методичні ідеї та впровадити їх у власну практичну діяльність.

Список використаних джерел

1. Васильева-Рождественская М.В. Историко-бытовой танец / Маргарита Васильевна Васильева-Рождественская. – М. : Искусство, 1987. – 384 с.

2. Дубогай А. Д. Психолого-педагогические основы формирования здорового образа жизни школьников младших классов : дисс. ... доктора пед. наук : 13.00.01 / Александра Дмитриевна Дубогай. – К., 1991 – 374 с.

3. Зарубіжний балетний театр від витоків до середини XVIII століття: Методичні рекомендації / Укл. Н. М. Корисько. – К. : ДАКККіМ, 2002. – 26 с.

4. Лещенко М. П. Технології підготовки вчителів до естетичного виховання за рубежом (на матеріалі Великобританії, Канади, США) : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Марія Петрівна Лещенко. – К., 1996. – 282 с.

5. Лисициан С. Запись движения (кинетография) / С. Лисициан. – М. : Искусство, 1940. – С. 16.

6. Сущенко Л. П. Професійна підготовка майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту (теоретико-методологічний аспект) : монографія / Людмила Петрівна Сущенко. – Запоріжжя, 2003. – 442 с.

7. Шевнюк О. Л. Теорія і практика культурологічної освіти майбутнього вчителів у вищій школі : дис. ... доктора пед. наук : 13.00.04 / Олена Леонідівна Шевнюк. – К. НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2004. – 555 с.

8. Щолокова О. П. Основи професійної художньо-естетичної підготовки майбутнього вчителя / Ольга Пилипівна Щолокова / УДПУ ім. М. П. Драгоманова. – К., 1996. – 172 с.